

З. Бондаренко О. М. Організація безпечної життєдіяльності людини :: навч. посіб. для студентів університетів / О. Бондаренко, Л. Пакушина. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2006. – Ч. II. – 104 с.

РЕЗЮМЕ

Е. Н. Бондаренко Роль самостоятельной работы в формировании валеологически компетентных будущих учителей.

В статье раскрыто содержание разных видов самостоятельной работы, направленной на формирование у будущих педагогов валеологической компетентности.

Ключові слова: валеология, компетентность, безопасность жизнедеятельности.

SUMMARY

H. Bondarenko The place of individual work in the formation of valeological competence of teachers to be.

The article focuses on different kinds of individual work which are directed to the valeological competence formation of teachers to be.

Key words: valueology, competence, safety of life and activities.

УДК: 37.015.2:613

Г. Л. Воскобойнікова, С. О. Воскобойніков

Бердянський державний
педагогічний університет

ВПЛИВ НООСФЕРНОЇ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ І КУЛЬТУРИ ОСОБИТОСТІ

У статті висвітлені наукові дослідження з проблеми ноосферної освіти, валеологічної культури і виховання, інноваційних технологій навчання, їх значення в розвитку особистості і суспільства.

Ключові слова: ноосферна освіта, валеологічна культура, інноваційна технологія.

Постановка проблеми. В центрі уваги сучасних фундаментальних наукових досліджень – глобальний взаємозв'язок та взаємообумовленість розвитку ноосфери і становлення ноосферної свідомості людини.

На межі третього тисячоліття формується відповідальне ставлення людства до масштабів впливу бурхливого розвитку цивілізації та залежності стану здоров'я і життя людини від можливих наслідків негативного впливу на довкілля; власних досягнень, їх корисності для блага суспільства та раціонального поєднання суспільної діяльності людини з реалізацією власних потреб у соціумі [2]. Проблему становлення ноосферної свідомості людини покликана вирішити ноосферна освіта, що повністю змінить уявлення про людину, як відокремлену біологічну і

соціальну істоту, на якісно нове сприйняття ноосферної сутності людини, її гармонійного розвитку та позитивного впливу на довкілля.

Головним пріоритетом розвитку світової спільноти в третьому тисячолітті повинна стати сама людина, якість її життя та здоров'я, що стане об'єднувальним в системі індивідуальних та суспільних цінностей. Тому важко перебільшити значимість соціально-гігієнічної складової всіх сфер життєдіяльності людини.

Оздоровче значення і позитивний вплив ноосферної освіти відтворює особистісно зорієнтоване навчання в системі шкільної освіти та його безперервне продовження у вищих навчальних закладах, що забезпечить сприяння розвитку індивідуальних здібностей та їх реалізації в соціумі. Сучасні оздоровчі технології навчання та виховання є першими започаткуваннями становлення ноосферної освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впровадження та організація евристичного навчання за змістом: «я пізнаю – я відкриваю», мета якого формування творчого ставлення індивідууму до освітнього процесу, формування власної свідомої творчої думки в процесі навчання та виховання [5, 104].

Механізми реалізації евристичної моделі навчання, впровадження евристичної освітньої діяльності педагогів нової генерації забезпечують якісний діяльнісний підхід до реформування й удосконалення моделі освіти, її оздоровчого впливу на ставлення людини до освіти, як до безперервного творчого процесу, що гарантує максимальну користь самому індивідууму і соціуму. Яскравим підтвердженням цього є впровадження евристичних компонентів в освітні стандарти в Україні.

Аналізуючи сучасні наукові дослідження студентів, а також науково-дослідні роботи МАН, як започаткування евристичної моделі, варто відмітити, що незалежно від спрямування та тематики всі вони містять елементи екологізації освіти і науки, гігієни праці в галузі, отже, набувають оздоровчого значення, якісно змінюючи стереотипи мислення дослідників.

Формування валеологічного мислення у підростаючого покоління є основою відповідального ставлення до власного життя і здоров'я, забезпечення належної якості умов життєдіяльності, а отже, якості довкілля та соціуму. Людина сама творить світ у якому живе, тобто створює власну систему цінностей, використовуючи набуті знання та стереотипи соціальної

поведінки, щоб покращити життєві умови і завдяки формуванню ноосферної свідомості змінювати життя на краще. Отже, валеологічне мислення – етап становлення ноосферної свідомості сучасної людини. Розуміння та усвідомлення значимості біологічного і соціального у гармонічному поєднанні для самої людини відповідно до запитів соціуму, формує певний стереотип поведінки, максимально адаптованої та захищеної.

Еволюцію людської свідомості переважно обумовлює соціальне довкілля, його позитивні та негативні фактори. Саме під впливом соціуму людина обирає напрям своєї життєдіяльності та розвитку інтелекту, як одного з визначальних резервів адаптації. Статистично доведено, що розвиток інтелекту визначають в основному: генетичний та біологічний чинники – 40–45%; соціальний та екологічний – 55% (з них екологічному відводиться біля 15%) [3, 25; 4, 365].

Кожна людина має свій власний валеологічно обґрунтований план розвитку та індивідуальну програму способу життя, який вона обирає, спираючись на одержані знання, а також орієнтуючись на позитивний досвід старших поколінь і суспільства. Таким чином, триває природній індивідуальний валеологічний навчальний процес, в якому певну роль відіграє дошкільне виховання, потім школа, продовжується він у вищому навчальному закладі і удосконалюється самою людиною – повноцінним членом суспільства усе життя.

Сучасні наукові дослідження в галузі удосконалення освіти України, як могутнього засобу впливу на свідомість людини, її всебічний гармонійний розвиток і прогресивний розвиток самої державності ґрунтовно доводять, що саме нова модель освіти, яка відповідає закономірностям розвитку ноосфери, здатна вирішити найгостріші проблеми сучасності в українському суспільстві, у тому числі і наслідки демографічної кризи, відтворення сталого розвитку нації, зміцнення та збереження здоров'я населення.

Видатний вчений – філософ, дослідник української сучасності М. І. Михальченко, розглядаючи новітні тенденції розвитку світової спільноти на початку третього тисячоліття, акцентує увагу на:

- парадигмі глобалізму та пов'язаній з нею ідеї інформатизації;
- забезпеченні нового рівня гуманізації всіх сфер діяльності людини та розвитку демократичних засад державності, соціальних структур та інститутів;

- формуванні позитивно орієнтованої моралі поведінки людей.

Завдання полягає не лише в тому, щоб зробити світ більш зручним для проживання в ньому, але й у першу чергу, безпечним для всіх і кожного (ні –тероризму, корупції, наркоманії та іншим асоціальним явищам). Адже поглинення людини суспільством – це, мабуть, найбільш важлива риса її сутності [6, 3].

Мета статті – з'ясувати місце ноосферної освіти у підготовці майбутніх педагогів, та її вплив на формування валеологічного світогляду і культури особистості.

Організація та методи дослідження. У ході дослідження використовувався метод теоретичного вивчення та аналізу науково-методичної літератури, інноваційні комп'ютерні технології з метою оптимізації навчального процесу студентів.

Результати досліджень та їх обговорення. Шлях України до вимог сучасної глобальної цивілізації є шляхом утвердження людських цінностей – гуманітарних пріоритетів сталого розвитку людства. Нагромаджені в процесі освіти знання мають цінність не просто самі по собі, вони сприяють духовному, розумовому та фізичному розвитку людини [6, 296].

В центрі всіх зазначених проблем постає особистість педагога – вчителя нової генерації, який буде навчати підростаюче покоління і всебічно сприяти розвитку нових гуманістичних напрямів освіти третього тисячоліття. Ось чому всі сучасні освітні стандарти містять положення, які мають допомагати майбутньому вчителю підготуватися до виконання своїх професійних обов'язків на якісно новому рівні, котрі б позитивно впливали на стан здоров'я та розвиток індивіда. Зокрема, у вимогах до фахового рівня випускника педагогічного ВНЗ мають бути визначені такі умови:

- науково обґрунтовані уявлення про взаємозв'язок організму людини і довкілля, місці людини у еволюції Землі;
- набуті знання про біологічну природу і цілісність організму людини;
- володіння системою знань про взаємозв'язок фізичного, психічного і соціального здоров'я людини і суспільства;
- усвідомлення здоров'я як цінності, володіння знаннями та вміннями з охорони здоров'я та основ медичних знань, безпеки життєдіяльності;

- володіння системою знань, вмінь та навиків, що забезпечують збереження та зміцнення здоров'я дитини, підлітка, молоді, розвиток та удосконалення психофізичних здібностей індивіда;

- володіння системою знань про людину, як суб'єкт освітнього процесу, її вікових, індивідуально-типологічних особливостей;

- володіння організаційними вміннями та здібностями, необхідними для самоаналізу, розвитку своїх особистих творчих здібностей та підвищенню фахового рівня [7, 54].

Освіта покликана забезпечити всебічний розвиток особистості: високого, відповідно до вимог сучасності рівня знань; духовності і культури, що є основою науково обґрунтованого здорового способу життя [1, 5].

А. С. Макаренко зазначав, що «мета педагогіки – виховання щасливої людини через проектування в ній красивого, через створення нового ставлення до людини».

Для педагога надзвичайно важливо те, що художні цінності розвивають його творчий потенціал. Іншими словами, у професії вчителя гармонійно сполучаються можливості культури й освіти, при цьому художні цінності часто задають тон оптимістичної, емоційної, креативної діяльності педагога. Різноманітні твори мистецтва класичної спадщини дають можливість вчителю оцінити прояв людського духу, красу стосунків та глибину почуттів і емоцій людини. У цьому процесі художні цінності – неперевершений орієнтир добра, краси, шляхетності, гуманності [6, 297].

Аксіосфера сучасного педагога поряд з ціннісними орієнтаціями, що забезпечують самозбереження людини, повинна включати й валеологічну. Розвиток валеологічної культури і мислення є також складовою розвитку інтелекту, світосприйняття і усвідомлення людиною свого призначення, ролі у суспільстві і світі, необхідності збереження власного здоров'я та здоров'я підростаючого покоління. Повноцінне щастя людини, підвищення якісного рівня життя суспільства неможливе без цих складових. Медична наука і практика на сучасному етапі розвитку має вагомі досягнення, але без свідомого ставлення індивіда до власного здоров'я, без валеологічної культури, неможливо знизити рівень захворюваності і, взагалі, підвищити рівень стійкості, резистентності організму людини до хвороб, а також чинників довкілля, що сприяють їх спричиненню та поширенню, негативних екологічних чинників.

Могутньою рушійною силою соціальної еволюції людини XXI століття на шляху до становлення ноосферної свідомості є глобальна інформатизація, можливість і доступність використання штучного інтелекту у всіх сферах життєдіяльності людини. Одним з головних завдань розвитку освіти в Україні на шляху інтеграції до Європейського освітнього простору є впровадження методології творчої діяльності, методології проектування і передбачення можливих наслідків майбутньої професійної діяльності [7, 53].

Науковим підґрунтям розвитку ноосферного мислення є психологія творчої інформаційної діяльності, уявний експеримент, технології творчості з використанням інноваційних технологій навчання та виховання.

Інформаційна складова ноосферної освіти розширює можливості всебічного розвитку людини, водночас дає можливість змін педагогічних методик, впровадження активних методів та сучасних інформаційних технологій навчання, застосування наочного відео супроводу з використанням комп'ютерної графіки та тримірної анімації в процесі навчання. Так з використанням інноваційних комп'ютерних технологій з метою оптимізації навчального процесу студентів БДПУ нами створена електронна та відео-бібліотека з БЖД, систематизовано за використанням Movie Maker. Віртуальний конференц-зал та віртуальну бібліотеку медико-біологічних основ здоров'я людини створено з використанням елементів комп'ютерної графіки Delphi та тримірної анімації з використанням програми 3dmax. З допомогою програми PowerPoint та медичного каталогу Internet (Medical catalog http://www.Scsml.rssi.ru/AI_medic/all/conts.cont.html) нами створено пошукову систему «Віртуальна валеомедична лабораторія», що містить інформацію за 35 розділами медицини і валеології: профілактична медицина, гігієна, генетика, нормальна фізіологія, патологічна фізіологія, догляд за дитиною, невідкладна допомога; внутрішні хвороби, інфекційні хвороби, епідеміологія, мікробіологія, мікробіологічна екологія людини, імунологія, молекулярна біологія, біохімія, спортивна фармакологія та ін. Об'єднана електронна бібліотека усіх медико-біологічних навчальних модулів та безпеки життєдіяльності людини забезпечує можливість дистанційного навчання студентів.

Висновки: 1) оздоровчі технології навчання та виховання в системі освіти є започаткуванням становлення ноосферної освіти і ноосферної свідомості людини, сучасними освітніми засобами впливу на зміцнення і

збереження здоров'я підростаючого покоління; 2) інформаційні інноваційні технології забезпечують якісно новий творчий підхід до освітнього процесу, реалізацію творчих ідей, щодо подання вичерпної сучасної наукової інформації протягом навчально-виховного процесу в освітніх закладах та для дистанційного навчання.

Перспективи подальших досліджень. Оцінити ефективність подання вичерпної сучасної наукової інформації протягом навчально-виховного процесу в освітніх закладах та для дистанційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Валеологічна освіта та виховання: сучасні підходи, доступність і шляхи їх розвитку в Україні: зб. наук.-практ. ст. / За заг. ред. В. М. Оржеховської. – К. : Магістр.-S, 1999. – 120 с.
2. Вернадский В. Жизнеописание. Избранные труды. Воспоминание современников. Суждение потомков / В. Вернадский. – М., 1993. – 246 с.
3. Воскобойникова Г. Л. Валеологічна освіта, культура, виховання, як складові якості життя / Г. Л. Воскобойникова // III Всеукраїнська науково-практична конференція «Здорове довкілля – здорова нація»: тези доповідей та матеріали – Бердянськ. – 2006. – С. 25 – 29.
4. Гончаренко М. С. Екологія людини / М. С. Гончаренко, Ю. Д. Бойчук. – Суми : Університетська книга, 2005. – 394 с.
5. Куликова Н. Г. Этапы развития философии образования. Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції, квітень 2009 р.: У 3-х т. / За ред. М. С. Гончаренко: // Харків, 2009. – Т. 2. – 104 с.
6. Крижко В. В. Антологія аксіологічної парадигми освіти: навч. посібник / В. В. Крижко. – К. : Освіта, 2005. – 440 с.
7. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті / В. В. Крижко. – Запоріжжя : «Просвіта», 2003 – С. 76 – 79.

РЕЗЮМЕ

Г. Л. Воскобойникова, С. А. Воскобойников. Влияние ноосферного образования на формирование валеологического мировоззрения и культуры личности.

В статье освещены научные достижения по проблеме становления ноосферного образования, валеологической культуры и воспитания, инновационных технологий обучения, их значения в развитии личности и общества.

Ключевые слова: ноосферное образование, валеологическая культура, инновационная технология.

SUMMARY

G. Voscoboinicova, S. Voscoboinicov. The influence of education on the formation of nester's valeolological worldview and culture of the individual.

In article lit scientific studies on problem education, valeological the cultures and education, innovation technological education as well as their importance's in development of the person and society.

Key words: the nester's education, the valeological's cultures, the innovation's technological of the education.